
ความบกพร่องด้านการสื่อสารที่พบบ่อย ในกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในระยะฟื้นฟู

นางสาวปัทมาภรณ์ ใจกลม
นักเวชศาสตร์การสื่อความหมายชำนาญการ
นางสาวกชพรรณ จันทรชิต
นักเวชศาสตร์การสื่อความหมาย
งานแก้ไขการพูด กลุ่มงานเวชศาสตร์ฟื้นฟู สถาบันประสาทวิทยา

การสื่อความหมาย (Communication)

ภาษา แบ่งเป็น 2 ระบบ ได้แก่

1. การรับรู้หรือการฟังเข้าใจภาษา (Receptive Language)
2. การแสดงออกทางภาษาหรือการพูด (Expressive Language)

องค์ประกอบทางภาษา (Components of language)

แมว

สัทวิทยา หรือระบบ
เสียง
(Phonology) :
หน่วยเสียง

แ- ม ว

ลักษณะ
โครงสร้าง
(Morphology) :
โครงสร้างและองค์
ประกอบของคำ

แมว
ลูกแมว

ความ+... รัก อ+...ธรม
การ+...งาน
นัก+...เรียน

วากยสัมพันธ์
(Syntax) :
โครงสร้างวลี
ประโยค

-ฉันเลี้ยงแมว
-แมวสีขาว

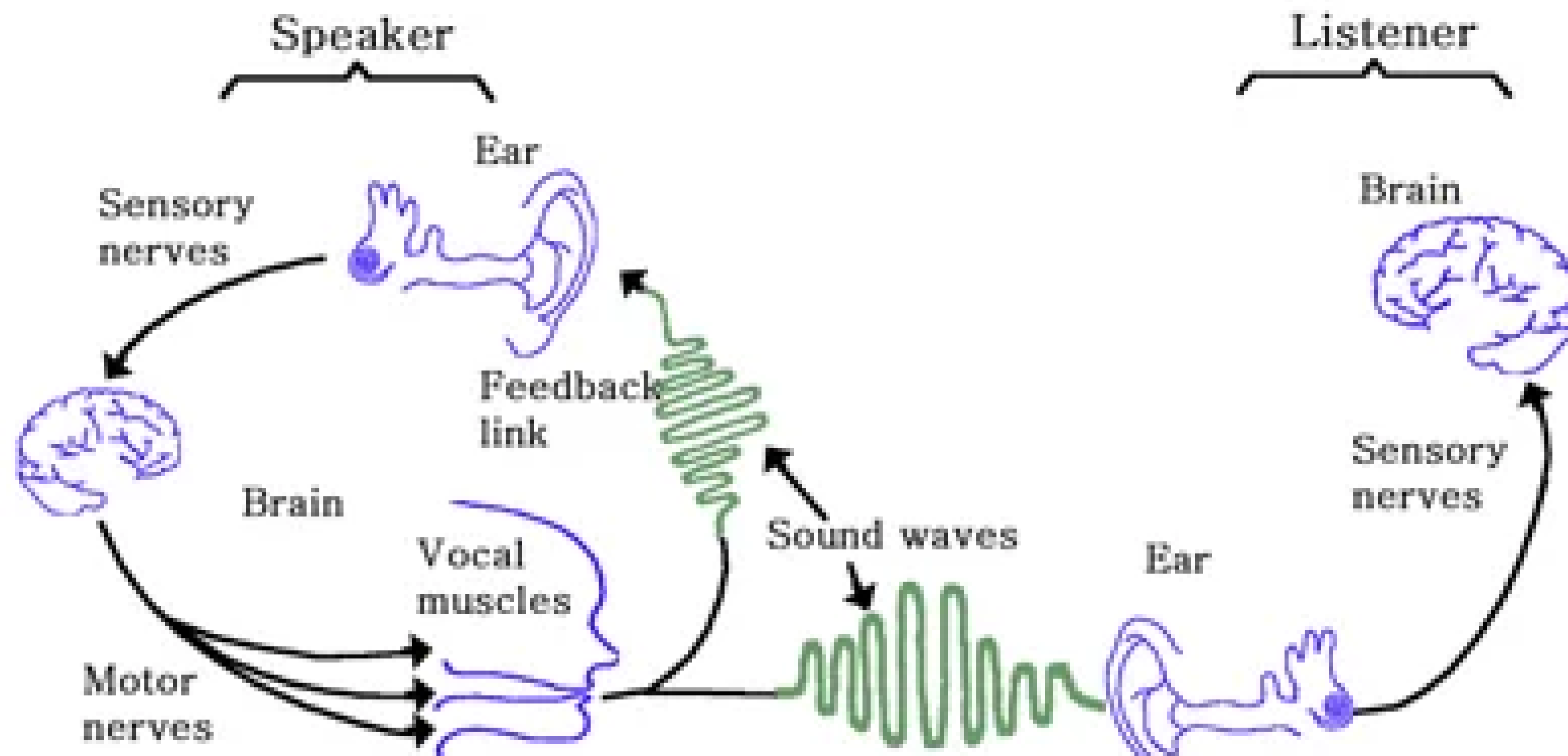
เนื้อหาของภาษา
(Semantics) :
ความหมายของคำ
หรือประโยคที่
สื่อสาร

ชื่อของสัตว์ชนิดหนึ่ง

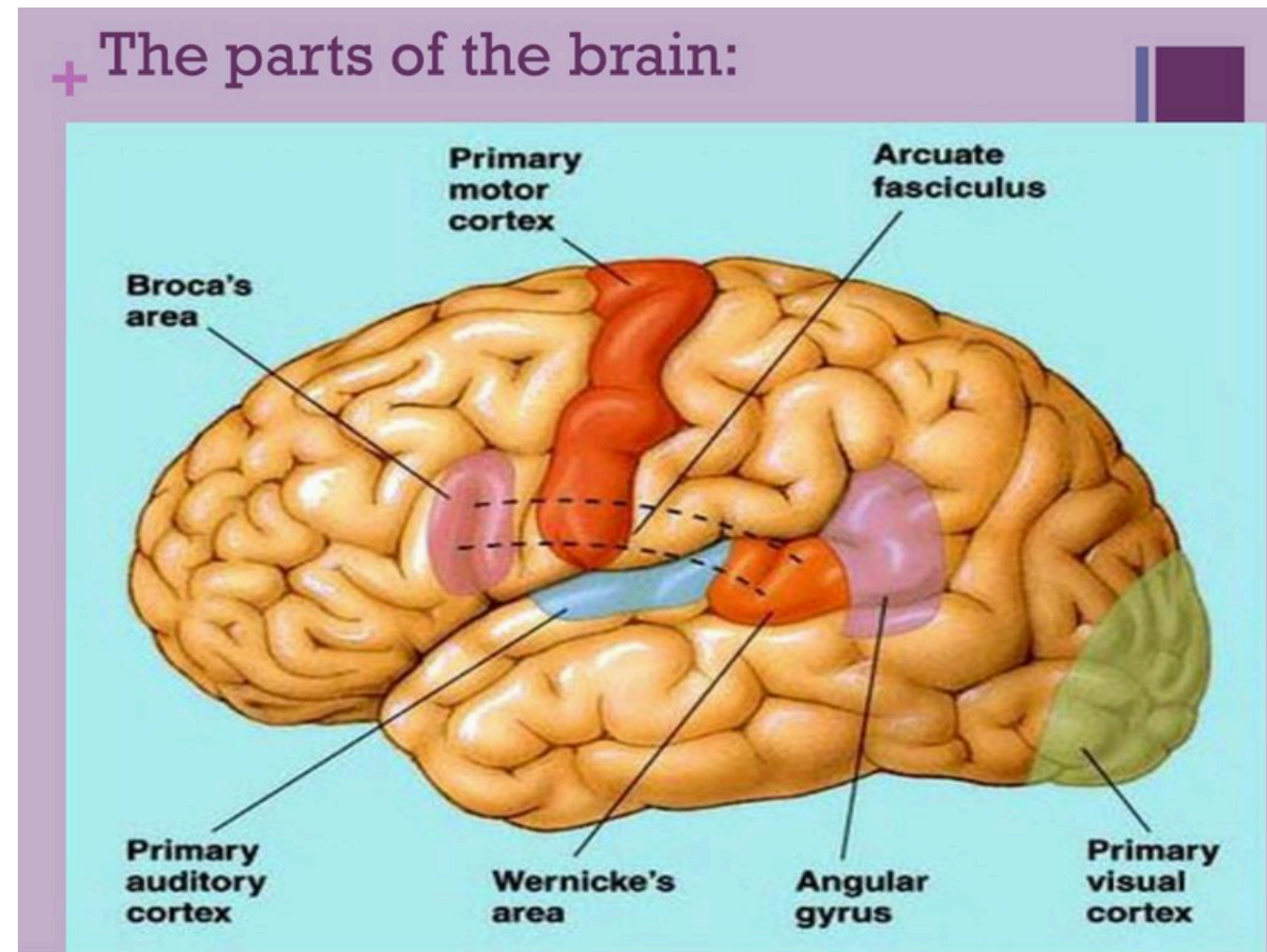
วิธีการใช้ภาษา
(Pragmatics) :
การเลือกใช้
ข้อความใน
การสื่อสาร
ที่เหมาะสม

คำถาม : เธอมีแมวกี่ตัว
ตอบคำถาม: ฉันมีแมว 2 ตัว

The Speech Chain

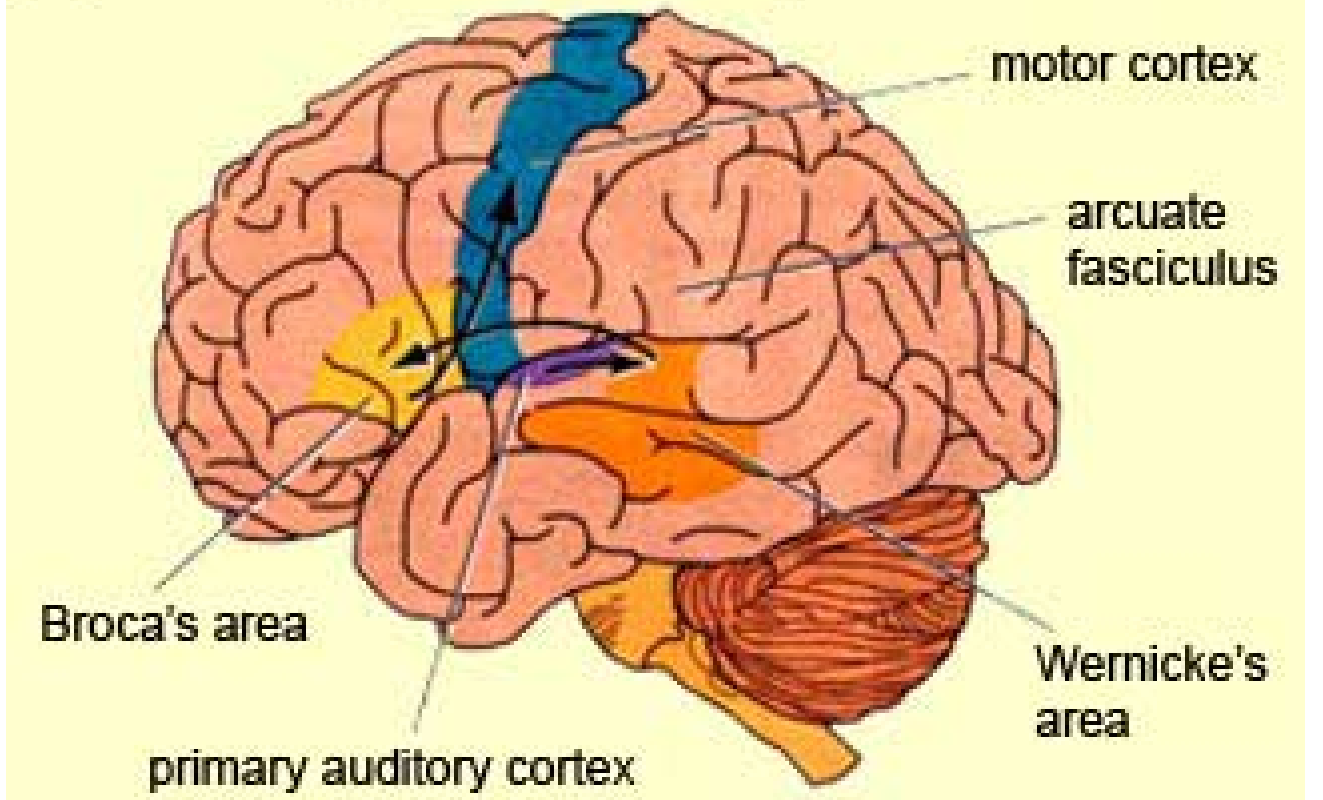
สมองที่เกี่ยวข้องกับภาษา

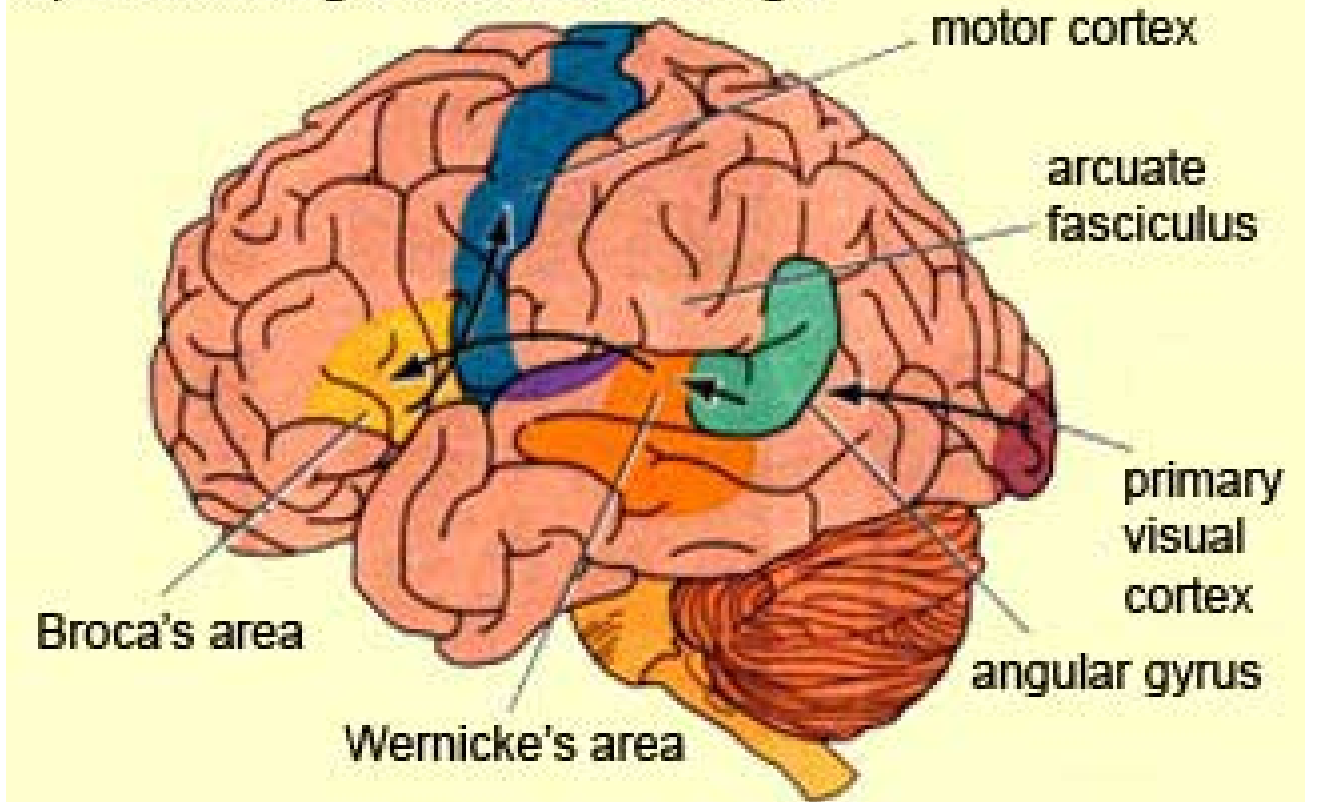
- **Broca's area (area 44)** อยู่ที่ส่วนล่างของสมองส่วน Frontal lobe เป็นส่วนสำคัญของการสั่งการการพูด กระบวนการต่างๆของการวางแผน การสั่งการกล้ามเนื้อที่ใช้ในการพูด
- **Wernicke's area (area 22)** อยู่ที่ส่วนบนของสมองส่วน Temporal lobe ทำงานร่วมกับสมองบริเวณใกล้เคียงคือ primary auditory cortex (area 41) และ secondary auditory cortex (area 42) ในการแปลความหมายข้อมูลที่ได้มาจากการฟัง เป็นศูนย์กลางของการรับรู้ภาษา เป็นที่เก็บข้อมูลหน่วยเสียง แปลสัญลักษณ์ต่างๆเป็นภาษา
- **Arcuate fasciculus** เป็นทางเดินประสาทที่เชื่อมโยงข้อมูลภาษาระหว่าง Wernicke's area และ Broca's area
- **Angular gyrus (area 39)** เป็นทางผ่านของข้อมูลที่ได้จากการมองเห็น เช่น ตัวอักษรจาก visual cortex ไปยัง Wernicke's area

(a) Pronouncing a word after hearing it

b) Pronouncing a word after reading it

การเรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ

เชื่อมโยง

ความคิดรวบยอด
(concept)

ฟังซ้ำ

คำศัพท์

การเรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ

เชื่อมโยง

ความคิดรวบยอด
(concept)

ฟังซ้ำ

คำศัพท์

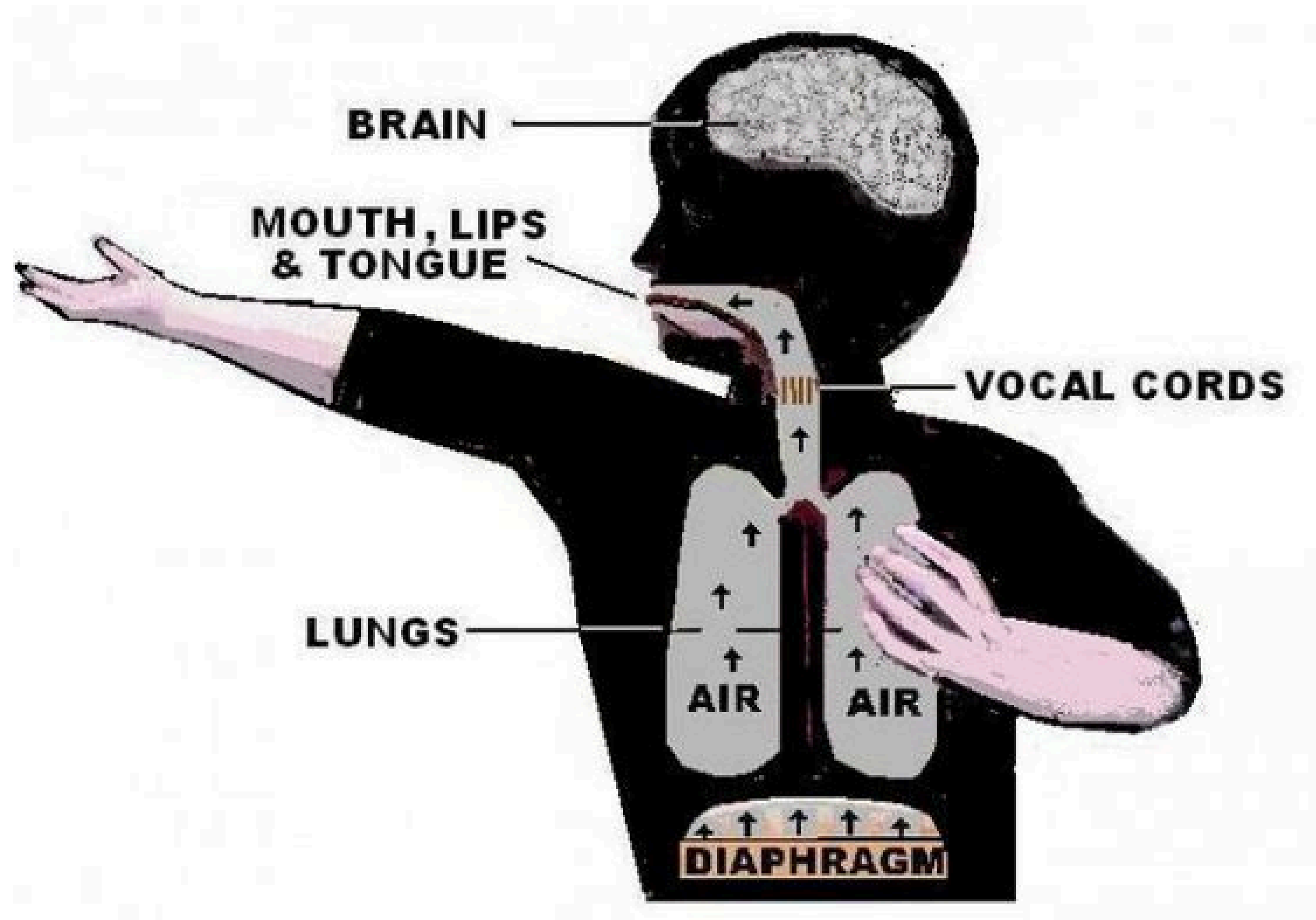
ปากกา

การเกิดเสียงพูด

กลไกการพูด (Speech mechanism) แบ่งเป็น 4 ระบบได้แก่

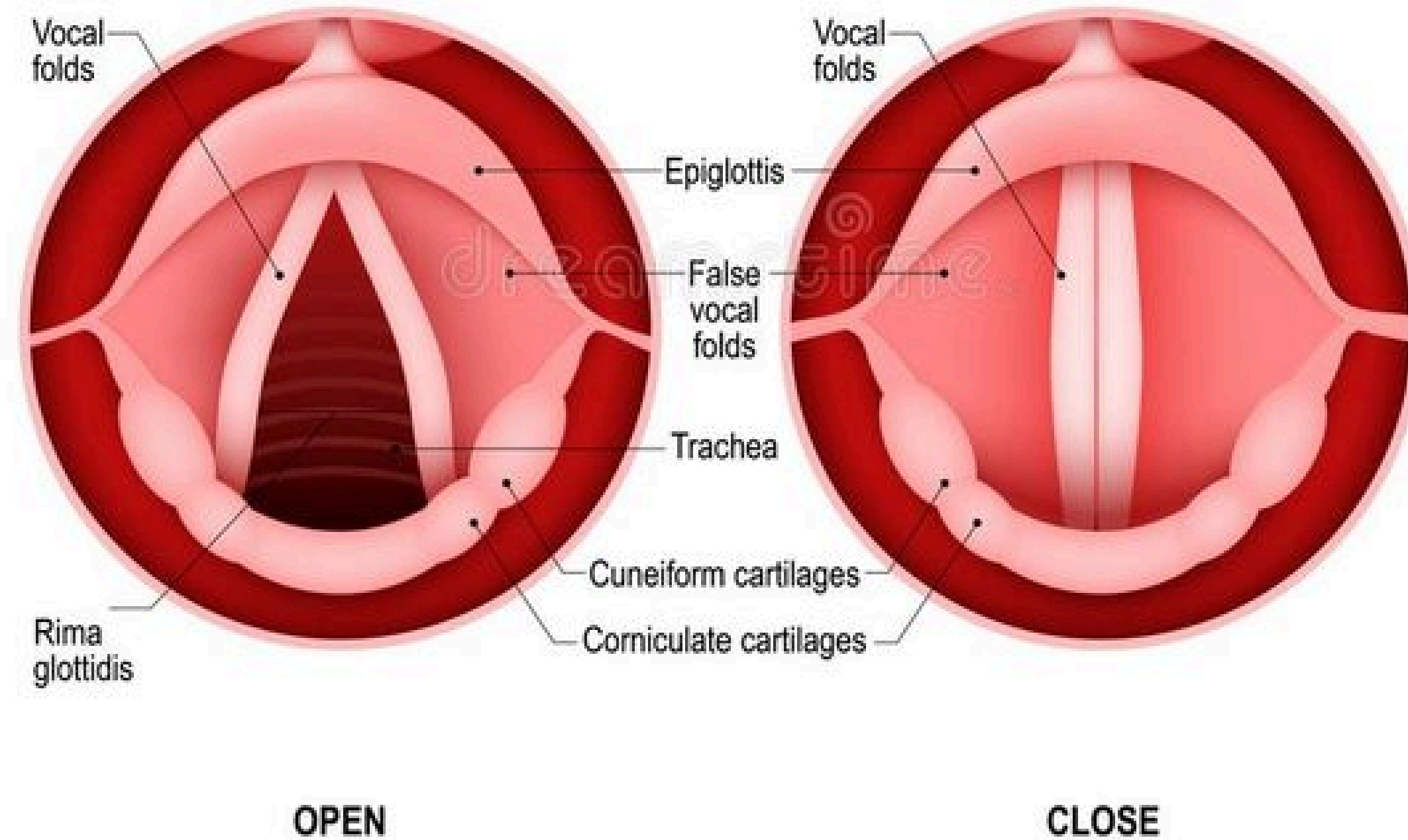
- ระบบการหายใจ (Respiratory system)
- ระบบการเปล่งเสียง (Phonatory system)
- ระบบการแปรเสียง (Articulatory system)
- ความก้องกำทอนของเสียง (Resonatory system)

การเกิดเสียงพูด

การเกิดเสียงพูด

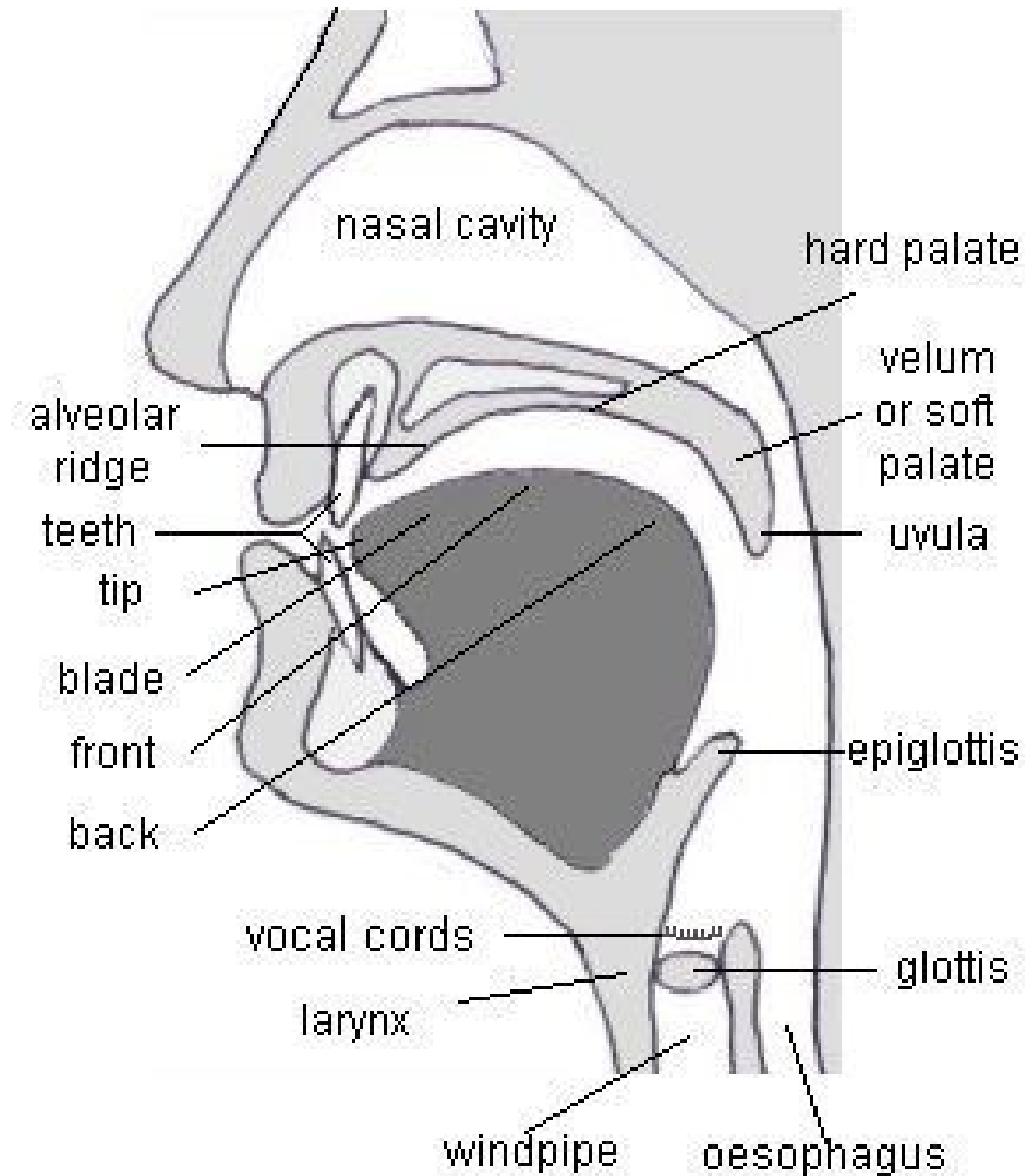
- เส้นเสียง

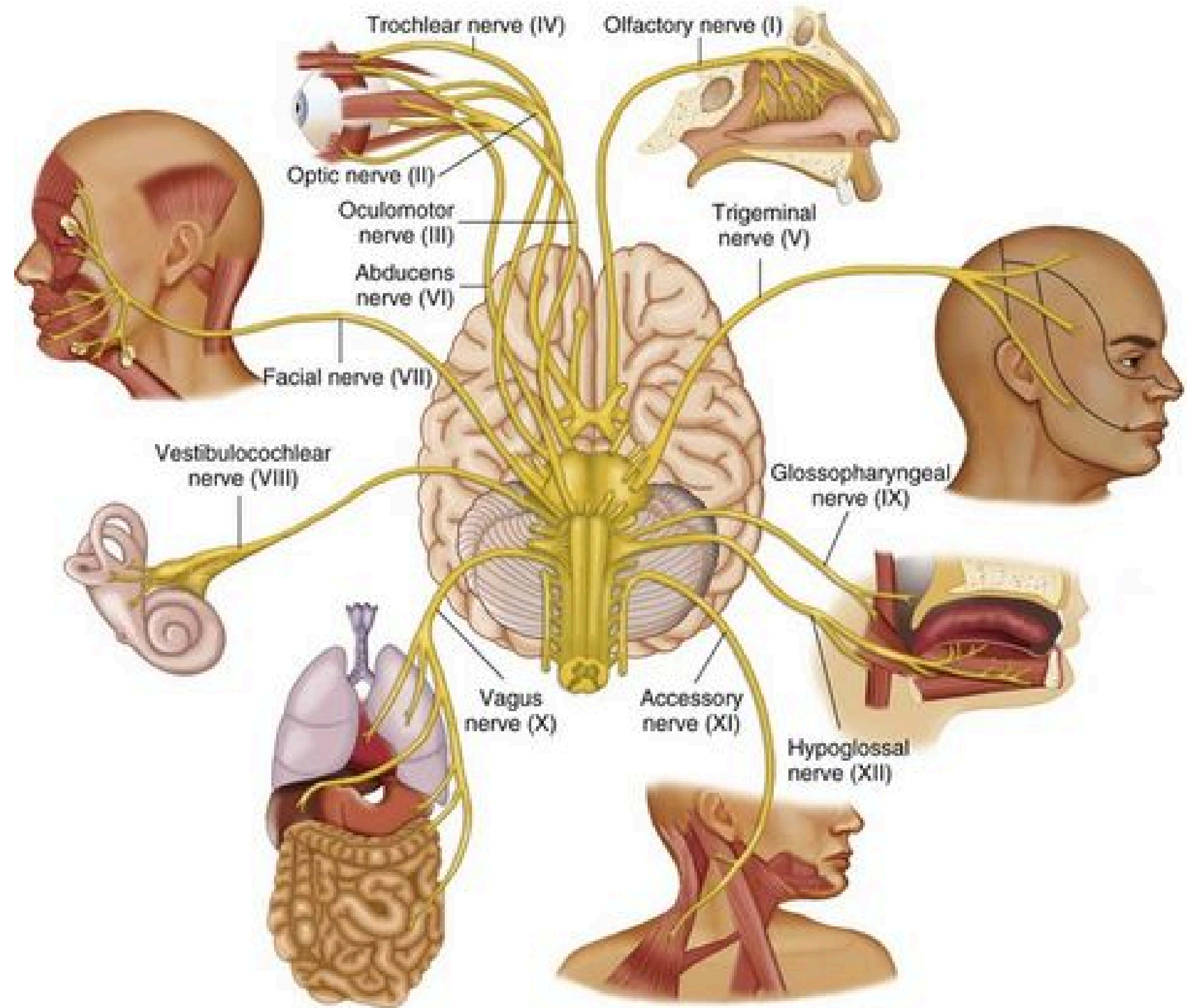
การเกิดเสียงพูด

อวัยวะที่ใช้ในการพูด

- ปอด (lungs)
- กล่องเสียง (larynx)
- เส้นเสียง (vocal cords)
- ช่องคอ (pharynx)
- ลิ้นไก่ (uvula)
- เพดานอ่อน (soft palate)
- เพดานแข็ง (hard palate)
- ปุ่มเหงือก (alveolar)
- ฟัน (teeth)
- ริมฝีปาก (lips)
- ลิ้น (tongue)
- โพรงจมูก (nasal cavity)

Cranial nerves

ความผิดพลาดของการสื่อความหมาย

คือ ความบกพร่องของการถ่ายทอดความรู้สึคนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งสู่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นความบกพร่องด้านการพูด การเขียน การใช้ท่าทาง และวิธีการอื่นๆ โดยทั่วไป หมายถึงความผิดพลาดด้านการพูด เพราะการพูดเป็นวิธีการสื่อความหมายที่ใช้มากที่สุด

ความผิดปกติของการสื่อความหมาย

ด้านภาษา

พัฒนาการทางภาษา
และ
การพูดล่าช้ากว่าวัย
(Delay speech and
language
development)

ภาวะเสีย
การสื่อความ
หรือ อะเฟเซีย
(Aphasia)

พูดไม่ชัด
(Articulation
Disorders)

พูดไม่คล่อง
(Fluency
Disorders)

เสียงผิดปกติ
(Voice Disorders)

การพูดด้วยความเร็ว
หรือจังหวะที่ผิดไปจาก
ปกติ เช่น พูดเร็ว
พูดติดอ่าง

การมีระดับเสียง
ความดัง และ
ความยาวของ
คำพูดผิดปกติ

ด้านการพูด

ด้านการได้ยิน

สาเหตุ

- การมีพัฒนาการของสมองผิดปกติ
- การสัมผัสกับสารพิษบางชนิดของการกขณะอยู่ในครรภ์
- ภาวะปากแหว่งเพดานโหว่
- ปัจจัยทางพันธุกรรม
- สมองได้รับบาดเจ็บหรือกระทบกระเทือน
- มีความผิดปกติของระบบประสาท
- เส้นเลือดสมองตีบ แฉก
- เนื้องอกหรือมะเร็งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

ผู้ป่วยทางระบบประสาทที่มีปัญหาด้านภาษาและการพูด ที่พบในสถาบันประสาทวิทยา

- โรคหลอดเลือดสมอง (Cerebrovascular Accident (CVA) หรือ Stroke)
- เนื้องอกในสมอง (Brain tumor)
- อุบัติเหตุทางสมอง (Traumatic brain injury)
- พาร์กินสัน (Parkinson's disease)
- โรคสมองเสื่อม (Dementia)
- โรคเซลล์ประสาทสั่งการเสื่อม(Motor neuron disease (MND)):
Amyotrophic Lateral Sclerosis (ALS)
- ลมชัก (Epilepsy)
- สมองพิการ (Cerebral palsy)
- เยื่อหุ้มสมองอักเสบ (Meningitis)
- อื่นๆ

ความผิดปกติของการสื่อความหมาย ในโรคระบบประสาท

	Disorders	Site of lesion
ความผิดปกติทางภาษา (language disorders)	Aphasia	Unilateral cerebral
	Language of confusion	Unilateral, Rt.cerebral,or bilateral
	Dementia/Intellectual impair	Bilateral cerebral
ความผิดปกติทางการพูด (motor speech disorders)	Dysarthria	Central/peripheral nervous systems
	Apraxia of speech (AOS)	Unilateral cerebral

Aphasia

มีชื่อภาษาไทยว่า ภาวะเสียการสื่อความ เป็นความผิดปกติทางภาษา การพูด การสื่อสาร เกิดขึ้นภายหลังการทำลายโครงสร้างของสมองส่วนที่ควบคุมด้านภาษา (dominant hemisphere) โดยคนส่วนใหญ่มีสมองควบคุมด้านภาษาเด่นทางซีกซ้าย ทำให้เกิดความบกพร่องทางภาษาในทักษะใดทักษะหนึ่งหรือหลายๆ ทักษะร่วมกัน ทักษะทางภาษาดังกล่าว ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน นอกจากนี้อาจมีปัญหา การคำนวณ การนึกคำศัพท์ที่ถูกต้อง โดยไม่ได้เกิดจากความบกพร่องทางสติปัญญา

สาเหตุ

- สาเหตุส่วนใหญ่ ร้อยละ 19-38 มักเกิดจากโรคหลอดเลือดสมอง (Cerebrovascular disease หรือ Stroke) (เบญจมาศ พระธานี, 2561)
- สาเหตุอื่นๆ ได้แก่ อุบัติเหตุทางสมอง (Traumatic Brain Injury) เนื้องอกในสมอง (Brain tumor)

Symptoms of Aphasia

Trouble speaking clearly

Trouble understanding speech

Trouble writing clearly

Trouble understanding written words

Trouble remembering words

Trouble remembering object names

Types of Aphasia

Fluent?

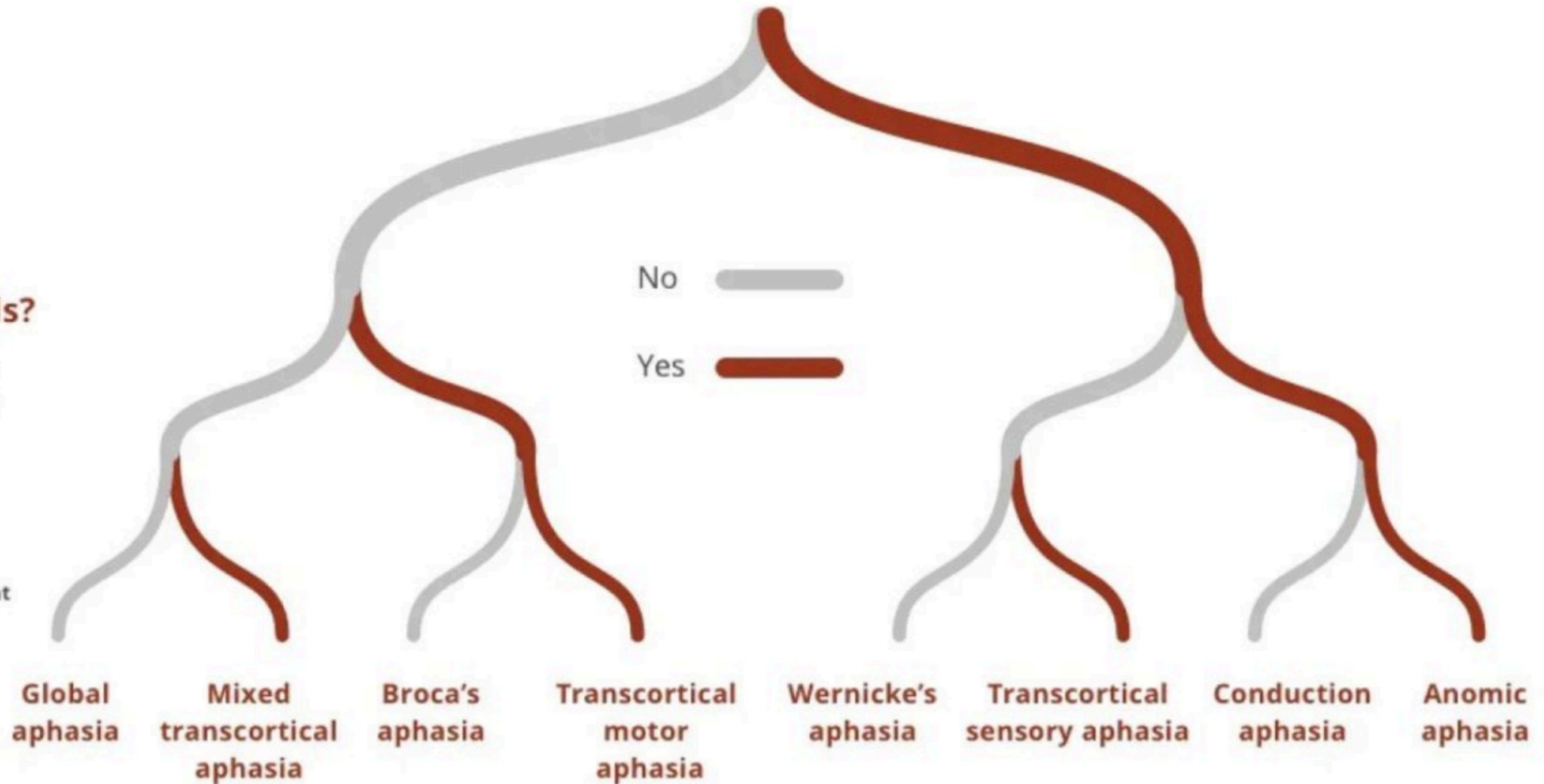
Is speech fluent?

Comprehends?

Can you comprehend of spoken messages?

Repeats?

Can the person repeat words or phrases?

Aphasia ชนิดอื่นๆ

- **Subcortical aphasia** มีพยาธิสภาพบริเวณ subcortical ได้แก่ thalamus, internal capsule และ basal ganglia โดยแยกอาการได้ยาก ผู้ป่วยมีความเข้าใจคำพูดและมีความเข้าใจจากการอ่านพูดตามได้ นึกคำลำบาก เสียงพูดเบาลง พูดไม่คล่อง เขียนไม่ได้ มีความผิดปกติทางภาษาระดับเล็กน้อยถึงปานกลางและมีการฟื้นฟูตัวเองที่รวดเร็ว
- **Cross aphasia** เป็นความผิดปกติด้านภาษา ในคนถนัดขวา โดยมีพยาธิสภาพบริเวณสมองซีกขวา ไม่มีรูปแบบลักษณะความผิดปกติด้านภาษาที่แน่นอน และมีการละเลย (neglect) ร่างกายซีกซ้าย ประมาณ 46%
- **Primary Progressive aphasia** มีการฝ่อที่สมองตำแหน่ง temporal lobe ทำให้ความสามารถด้านภาษาแยลง ความสามารถในการรับรู้เปลี่ยนไปจากเดิมเล็กน้อย โดยพบในโรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer's disease)

Aphasia ชนิดอื่นๆ

- **Pure aphasia**

- **Pure word deafness** เสียการระลึกความหมายคำศัพท์จากการได้ยิน แต่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ได้จากการอ่านปาก
- **Agraphia**
- **Alexia**
- **Agraphia with alexia**
- **Parietal lobe syndrome : Gerstmann's syndrome** บอกชื่อนิ้วขณะหลับตา ไม่ได้ (Finger agnosia) ไม่รู้ตำแหน่ง ซ้าย - ขวา (Left-Right disorientation) คำนวณไม่ได้ (acalculia) เขียนไม่ได้ (agraphia)
- **Callosal disconnection syndrome หรือ split brain syndrome** ความผิดปกติที่เกิดจากพยาธิสภาพที่ Corpus Callosum ไม่สามารถทำงานเชื่อมกัน ทำให้การทำงานของสมองสองข้างแยกออกจากกัน

อาการที่เกิดร่วมกับ Aphasia

- Agnosia ภาวะเสียการรับรู้
- Dysarthria
- Apraxia of speech

การสับสนทางภาษา (Language of confusion)

เป็นการสูญเสียการรับรู้เกี่ยวกับเวลา สถานที่และบุคคล การพูดจะมีลักษณะคล้ายการโกหก หรือผู้ป่วยแต่งเรื่องขึ้นเอง คำตอบแต่ละครั้งจะไม่ตรงกันโดยที่ผู้ป่วยไม่รู้ตัว ผู้ป่วยสามารถตอบคำถามง่ายๆได้ สามารถพูดได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษา

เกิดพยาธิสภาพในสมองทั้ง 2 ข้าง แบบกระจายทั่วไป หรือเป็นหลายจุด

ภาวะสมองเสื่อม (Dementia)

เป็นความผิดปกติทางภาษาทุกด้าน เช่น การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน อาการจะแย่ลงตามความผิดปกติในด้านอื่น คือ ความจำ สมาริ ความคิด การตัดสินใจ การปรับตัว ระดับสติปัญญา ผู้ป่วยอาจพูดน้อยลง หรือพูดซ้ำ จนถึงขั้นไม่พูด

พยาธิสภาพ เกิดกระจายทั่วไป หรือหลายตำแหน่งพร้อมกัน ในสมองทั้ง 2 ข้าง

ความผิดปกติของการสื่อความหมาย ในโรคทางระบบประสาท

	Disorders	Site of lesion
ความผิดปกติทางภาษา (language disorders)	Aphasia	Unilateral cerebral
	Language of confusion	Unilateral, Rt.cerebral,or bilateral
	Dementia/Intellectual impair	Bilateral cerebral
ความผิดปกติทางการพูด (motor speech disorders)	Dysarthria	Central/peripheral nervous systems
	Apraxia of speech (AOS)	Unilateral cerebral

Motor speech disorders

Delaina Walker-Batson, Jan Avent (2011)

Communication Substrate	Disorders	Neurologic Diagnosis/Disease	Salient Speech, Language, and Cognition Characteristics
Motor planning	Apraxia of speech	Unilateral cortical/subcortical stroke	Articulatory errors, impaired initiation of oral movement, reduced speaking rate, impaired articulatory sequencing
Speech execution	Dysarthrias	Degenerative disease such as Parkinson's, multiple sclerosis, amyotrophic lateral sclerosis, unilateral, bilateral, or brainstem strokes	Impaired articulatory, respiratory, laryngeal, and resonance abilities

ประเภทของ Dysarthria

Type	Localization	Auditory Signs	Characteristic Disease(s)
Flaccid	Lower motor neuron	Breathy, nasal voice, imprecise consonants	Stroke, myasthenia gravis
Spastic	Bilateral motor neuron	Strain-strangle, harsh voice; slow rate; imprecise consonants	Bilateral strokes, tumors, primary lateral sclerosis
	Unilateral upper motor neuron	Consonant imprecision, slow rate, harsh voice quality	Stroke, tumor
Ataxic	Cerebellum	Irregular articulatory breakdowns, excessive and equal stress	Stroke, degenerative disease
Hypokinetic	Extrapyramidal	Rapid rate, reduced loudness, monopitch and monoloudness	PD
Hyperkinetic	Extrapyramidal	Prolonged phonemes, variable rate, inappropriate silences, voice stoppages	Dystonia, HD
Spastic and flaccid	Upper and lower motor neuron	Hypernasality, strain-strangle, harsh voice, slow rate, imprecise consonants	ALS, multiple strokes

Adapted from Duffy, J.R., 1995. Motor Speech Disorders: Substrates, Differential Diagnosis, and Management. Mosby, St. Louis; and from Kirshner, H.S., 2002. Behavioral Neurology: Practical Science of Mind and Brain. Butterworth Heinemann, Boston.

ALS, Amyotrophic lateral sclerosis; HD, Huntington disease; PD, Parkinson disease.

ความแตกต่างระหว่าง

Dysarthria กับ Apraxia of speech

Dysarthria	Apraxia of speech
1. มีความบกพร่องของกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการพูด 2. การเคลื่อนไหวอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูดช้า อ่อนแรง ทำงานไม่ประสานกัน 3. พูดไม่ชัดแตกต่างกันไปตามชนิดของ dysarthria การพูดแบบอัตโนมัติจะพูดไม่ชัดด้วย 4. การพูดไม่ชัดมักเป็นแบบละม่อมออกเสียง หรือเสียงผิดเพี้ยนไป 5. มีปัญหา oral diadochokinetic แตกต่างกันตามชนิดของ dysarthria	1. ไม่มีความบกพร่องของกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการพูด 2. การเคลื่อนไหวอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูดปกติ มีปัญหาเฉพาะการแปรเสียง (articulation) และท่วงทำนองของเสียง (prosody) 3. พูดไม่ชัดไม่สม่ำเสมอ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน แต่การพูดแบบอัตโนมัติจะทำได้ดี 4. การพูดไม่ชัดมักเป็นการใช้เสียงอื่นแทน หรือเพิ่มเสียงเข้าไป 5. มีปัญหา oral diadochokinetic ทำไม่ได้ จะพูดไม่ชัด จังหวะและอัตราการออกเสียงไม่สม่ำเสมอ แต่ถ้าออกเสียงเดี่ยวอย่างช้าๆ จะทำได้ดี ทั้งจังหวะและอัตราการพูด

แนะนำอาชีพ

นักแก้ไขการพูด

(Speech and language pathologist)

สมาคมโสตสัมผัสวิทยาและการแก้ไขการพูดแห่งประเทศไทย

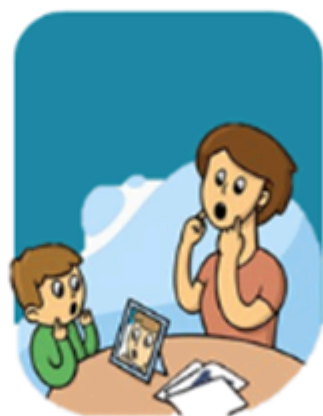
บทบาทและหน้าที่

ตรวจประเมิน คัดกรอง
และวินิจฉัยด้านภาษาและการพูด

- ทดสอบความสามารถทางภาษาและการพูด
- แยกประเภทความผิดปกติของการสื่อความหมาย ทั้งในกลุ่มผู้ป่วยเด็กและผู้ใหญ่

บำบัดรักษา แก้ไข และฟื้นฟูสมรรถภาพ
ด้านภาษาและการพูด

- ให้การบำบัดรักษาตามความผิดปกติของการสื่อความหมาย
- ให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วย ผู้ปกครอง ญาติ หรือผู้ดูแลที่เกี่ยวข้อง
- ประยุกต์ใช้เครื่องช่วยหรืออุปกรณ์เสริมให้เหมาะสมกับผู้ป่วย

ส่งเสริมสุขภาพและป้องกัน

- เผยแพร่ความรู้และให้คำแนะนำ เพื่อป้องกันความผิดปกติเกี่ยวกับภาษาและการพูด

ทำงานร่วมกับอาชีพใดบ้าง

แนวทางในการรักษาผู้ป่วยโรคทางระบบประสาท

การตรวจประเมิน	อาการและความผิดปกติ	การรักษา
1. โครงสร้างและการทำงานของอวัยวะที่ใช้ในการพูด	- อ่อนแรง- พิสัยการเคลื่อนไหวน้อยกว่าปกติ- เกร็ง- กล้ามเนื้อทำงานไม่ประสานสัมพันธ์กัน	- บริหารกล้ามเนื้อของอวัยวะที่ใช้ในการพูด (Oral motor exercises) แบบนวดกล้ามเนื้อ (Passive) และแบบบริหารกล้ามเนื้อด้วยตนเอง (Active)
2. การหายใจ	การหายใจไม่ถูกต้อง หรือ หายใจไม่เพียงพอต่อการออกเสียงพูด	- ฝึกการหายใจ (Breathing exercises) และฝึกหายใจร่วมกับการออกเสียง
3. การรับรู้	มีปัญหาด้านการได้ยิน	- ให้คำแนะนำปรึกษา นักโสตสัมผัสวิทยา/โสต ศอ นาสิกแพทย์
	มีปัญหาด้านการมองเห็น	- ให้คำแนะนำปรึกษา จักษุแพทย์

แนวทางในการรักษาผู้ป่วยโรคทางระบบประสาท

การตรวจประเมิน	อาการและความผิดปกติ	การรักษา
4. ความสามารถทางภาษา	- มีปัญหาด้านความเข้าใจภาษา	
	- การฟังเข้าใจคำพูด (Auditory comprehension) - ความเข้าใจจากการอ่าน (Reading comprehension)	- ฝึกชี้สิ่งของหรือรูปภาพตามคำบอก - ฝึกทำตามคำสั่งจากง่ายไปยาก จากคำสั่ง 1 ขั้นตอนเป็นขั้นตอนที่ซับซ้อนขึ้น - ฝึกตอบคำถามใช่/ไม่ใช่ และตอบคำถามทั่วไปง่ายๆ - จับคู่คำศัพท์กับภาพ - อ่านแล้วทำตามคำสั่ง - อ่านเรื่องแล้วตอบคำถาม หมายเหตุ: กระตุ้นความเข้าใจจากการอ่านตาม ความต้องการจำเป็นของผู้ป่วยแต่ละราย

แนวทางในการรักษาผู้ป่วยโรคทางระบบประสาท

การตรวจประเมิน	อาการและความผิดปกติ	การรักษา
4. ความสามารถทางภาษา (ต่อ)	มีปัญหาด้านการแสดงออกทางภาษา	
	- การพูด (Speaking)- การพูดตาม (Repetition)- การนึกคำ (Naming)- การอ่านออกเสียง (Reading aloud)	- กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองด้วยท่าทางหรือการพูด เช่น การตอบคำถาม- ฝึกพูดตามระดับคำ วลี และประโยค- ฝึกนึกคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน- กระตุ้นการอ่านออกเสียงระดับคำ วลี ประโยคและบทความ หมายเหตุ: กระตุ้นการอ่านตามความต้องการจำเป็นของผู้ป่วยแต่ละราย
	- การเขียน (Writing)	ฝึกเขียนตามแบบ เขียนตามคำสั่ง เขียนตอบคำถาม และเขียนบรรยายใต้ภาพ หมายเหตุ: กระตุ้นการเขียนตามความต้องการจำเป็นของผู้ป่วยแต่ละราย

แนวทางในการรักษาผู้ป่วยโรคทางระบบประสาท

การตรวจประเมิน	อาการและความผิดปกติ	การรักษา
4. ความสามารถทางภาษา (ต่อ)	มีปัญหาทั้งด้านการแสดงออกทางภาษา (Expressive language) และ ความเข้าใจภาษา (Receptive language) (Severe case)	- ฝึกกระตุ้นทั้งด้านการแสดงออกทางภาษา (Expressive language) และ ความเข้าใจภาษา (Receptive language) - แนะนำให้ใช้สื่อ วิธีการช่วยสื่อสารรูปแบบอื่น เพื่อเสริมการพูด เช่น คอมพิวเตอร์ กระดาน สื่อสาร รูปภาพ (Augmentative Alternative Communication) หมายเหตุ : ผู้ป่วยต้องมีความเข้าใจภาษาที่ดี

แนวทางในการรักษาผู้ป่วยโรคทางระบบประสาท

การตรวจประเมิน	อาการและความผิดปกติ	การรักษา
5. ความสามารถทางการพูด	- Dysarthria	แนะนำการเคลื่อนไหวของอวัยวะที่ใช้ในการพูด เพื่อให้พูดได้ชัดเจนขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการพูดเพื่อให้ผู้อื่นฟังรู้เรื่อง
	- Apraxia of speech	แนะนำการเคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูดได้อย่างสมบูรณ์ตามที่ต้องการ

จุดประสงค์ของการฟื้นฟูด้านการสื่อความหมาย

เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถสื่อสารกับญาติและผู้ดูแลได้เร็วที่สุดโดยส่งเสริมให้ใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทางในการสื่อความหมายตามความเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย

คำแนะนำการฝึก

- ในการฝึกควรจะทำซ้ำๆเริ่มจากกิจกรรมที่ง่ายไปสู่กิจกรรมที่ยากขึ้นเป็นลำดับขั้นตอน
- ควรจะใช้**ของจริง**ที่พบได้บ่อยในชีวิตประจำวันมาฝึกก่อนรูปภาพ
- ในกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถทำบางกิจกรรมได้ให้ทำข้อต่อๆไปก่อน ไม่จำเป็นต้องทำครบทุกข้อ
- แนวทางการฝึกเบื้องต้นนี้หากทำแล้วประสบกับปัญหาควรส่งปรึกษานักแก้ไขการพูดตามสถานพยาบาลหรือศูนย์ของรัฐที่มีนักเวชศาสตร์การสื่อความหมาย โดยเร็วที่สุดหรืออย่างช้าไม่เกิน 6 เดือน

ตัวอย่างกิจกรรม การฝึกภาษาและการพูดเบื้องต้น

นับเลข

ท่องชื่อวัน

ท่องชื่อเดือน

ร้องเพลง

ทำตามคำสั่ง

ออกเสียง

บริหารอวัยวะที่ใช้ในการพูด

นึกคำ

สนทนา

นับเลข

นับเลข 1 ถึง 20 แล้วนับต่อไปเรื่อยๆ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

...

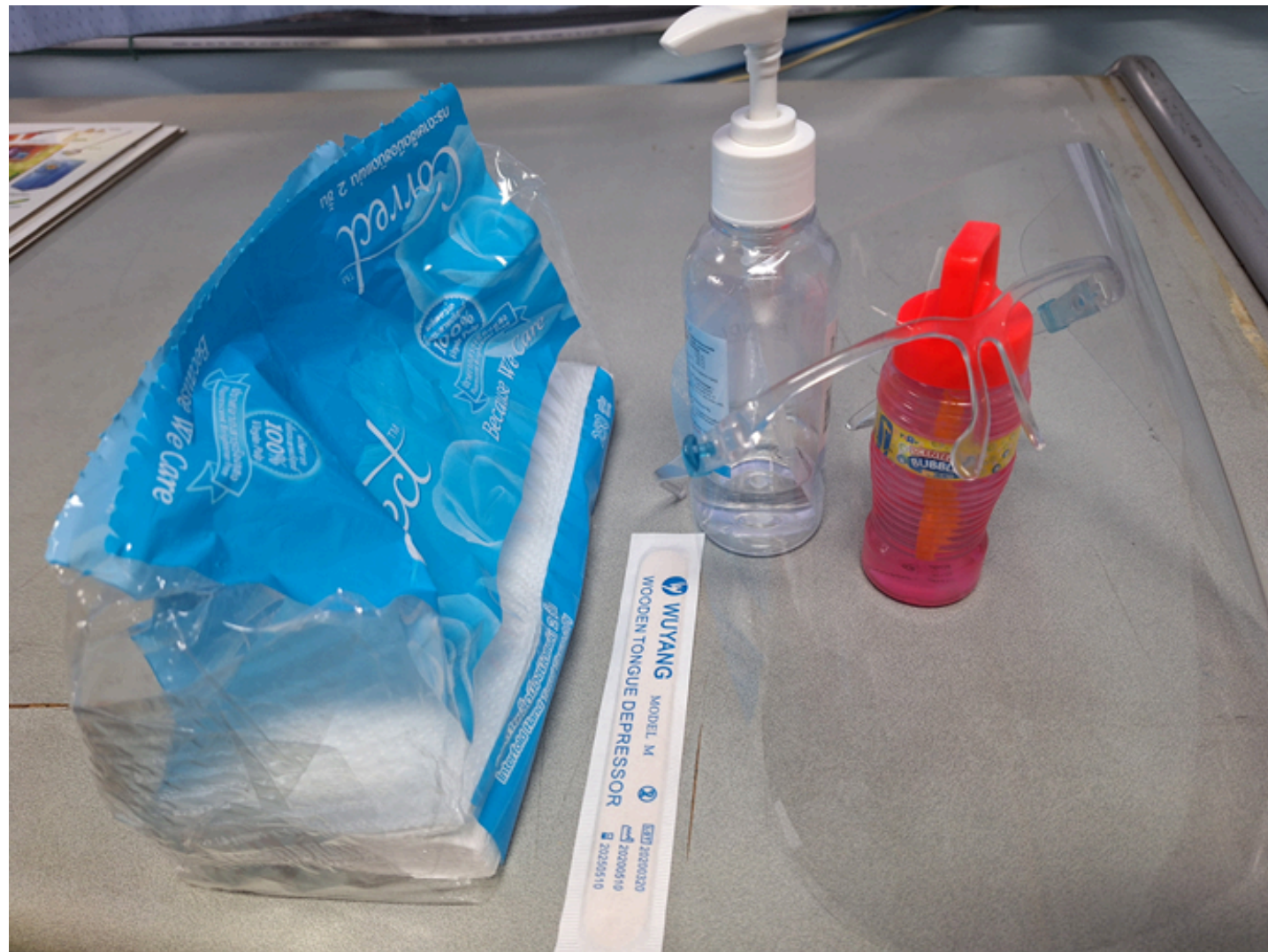
ท่องชื่อวัน

ท่องชื่อวันใน 1 สัปดาห์
จันทร์
อังคาร
พุธ
พฤหัสบดี
ศุกร์
เสาร์
อาทิตย์

ท่องชื่อเดือน

ท่องชื่อเดือนใน 1 ปี			
มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน
พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม
กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม

ฝึกบริหารอวัยวะที่ใช้ ในการพูด

- ฝึกการหายใจ
- ฝึกเป่าลม
- เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อปาก
- เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อลิ้น
- เคลื่อนไหวขากรรไกร

การนวดอวัยวะที่ใช้ในการพูด

ใช้ในกรณีผู้ป่วยไม่สามารถเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อตัวเอง

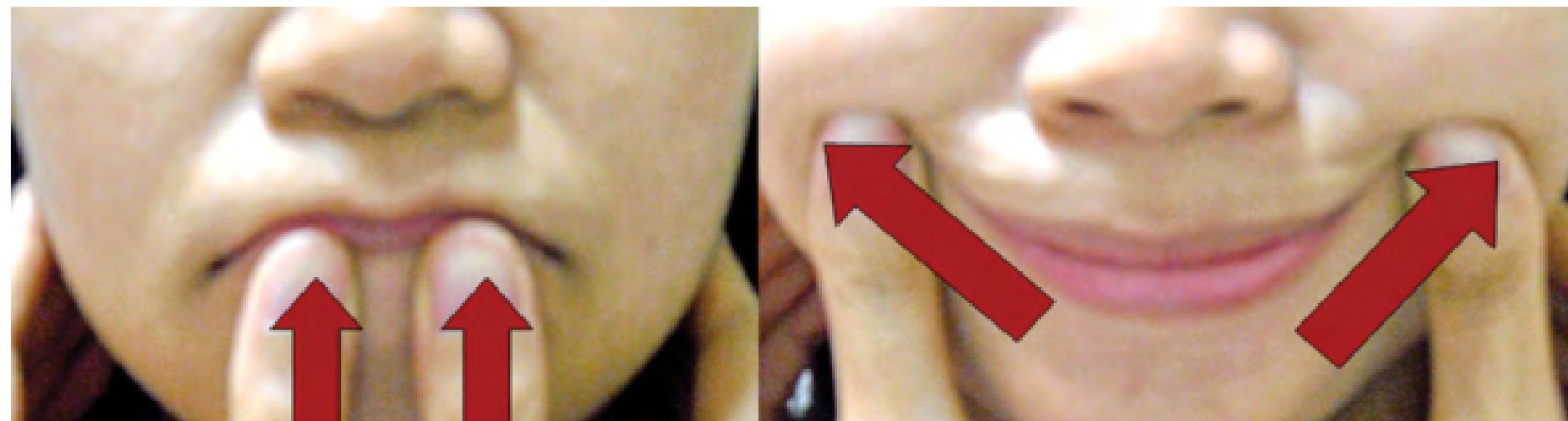
วิธีการนวดริมฝีปาก

1.นวดปิดริมฝีปากบน ใช้นิ้วโป้งทั้งสองข้างกดบริเวณใต้จมูก เหนือริมฝีปากบน แล้วออกแรงกดนวดลง โดยค่อยๆ ขยับออกไป ตามริมฝีปากบนจนถึงมุมปาก ทำซ้ำ 10-15 ครั้ง

วิธีการนวดริมฝีปาก

2.นวดปิดริมฝีปากล่าง ใช้นิ้วโป้งทั้งสองข้างกดบริเวณระหว่างใต้ริมฝีปากล่างกับคางแล้ว ออกแรงกดนวดขึ้น โดยค่อยๆ ขยับออกไปตามริมฝีปากล่างจนถึงมุมปาก ทำซ้ำ 10-15 ครั้ง

วิธีการนวดริมฝีปาก

3.นวดให้เหยียดปาก ใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้กดนวดที่มุมปากซ้าย - ขวา แล้วนวดลากออก ให้ปากเหยียด ทำซ้ำ 10-15 ครั้ง

วิธีการนวดริมฝีปาก

4.นวดห่อปาก ใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้จับที่มุมปากซ้ายและขวา บีบให้ปากห่อแล้วนวดดึงออกมาข้างหน้า ทำซ้ำ 10-15 ครั้ง

วิธีการนวดลิ้น

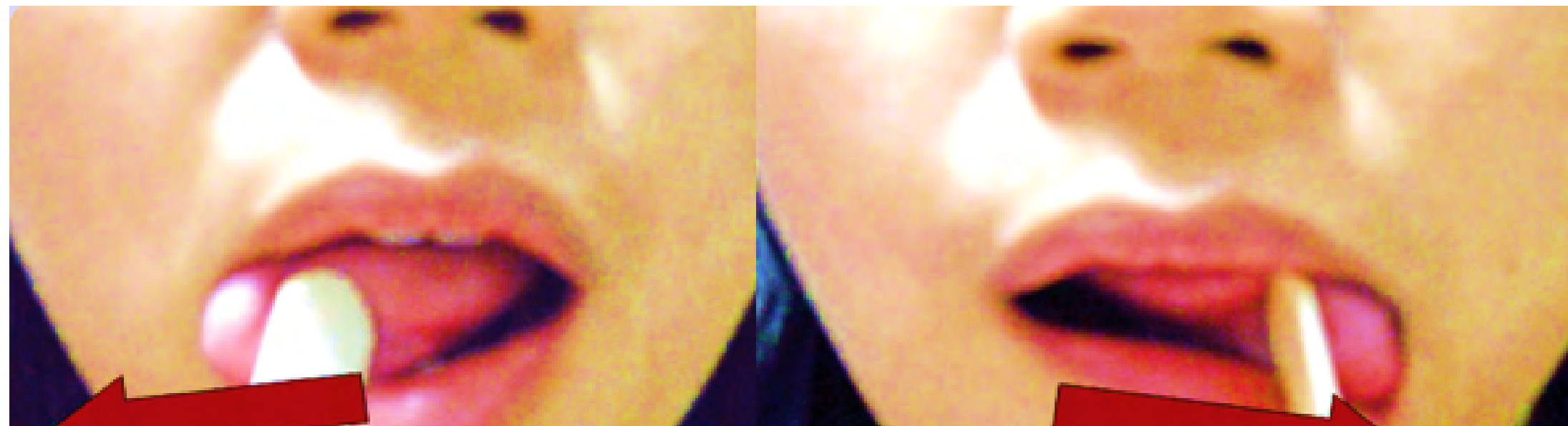
อุปกรณ์ ใช้ไม้กดลิ้นหรือด้านหลังแปรงสีฟันที่มียางนุ่มๆ หรือนิ้วมือ

1. นวดลิ้นเพื่อให้เคลื่อนไหวลิ้นมาทางด้านหน้า - หลัง โดยใช้ไม้กดลิ้น กดนวดลิ้นมาด้านหน้า และกดนวดถอยไปด้านหลัง ทำสลับกัน 10-15 ครั้ง

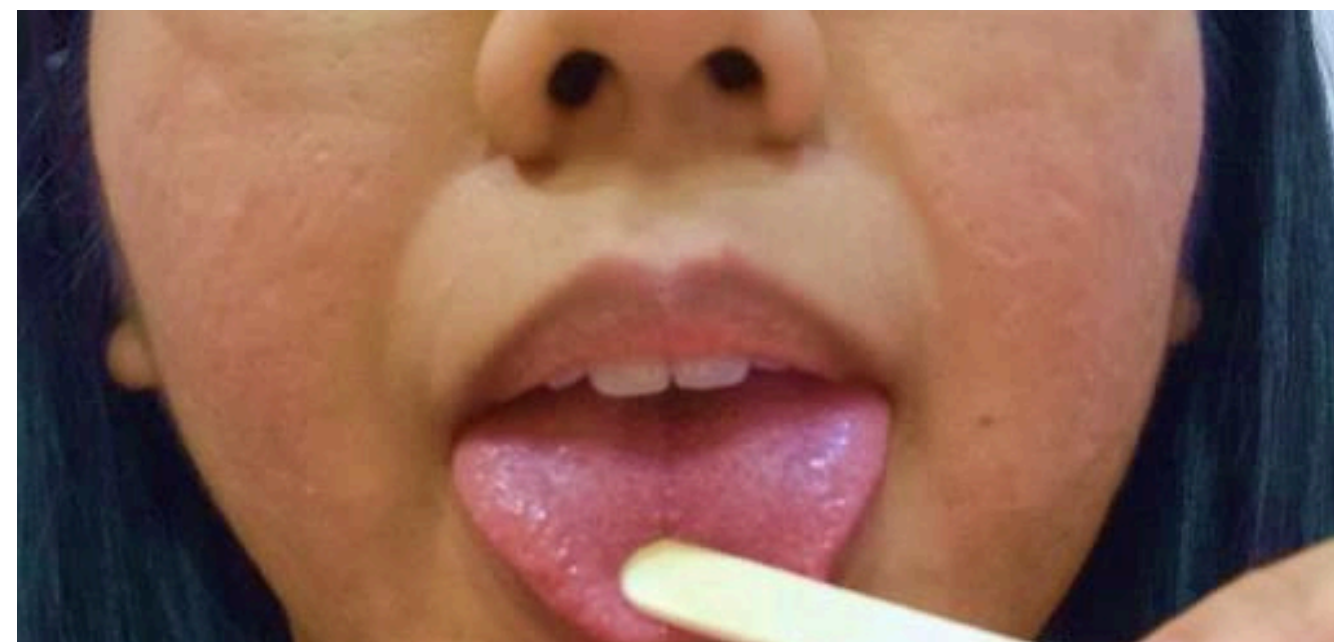
วิธีการนวดลิ้น

2.นวดลิ้นเพื่อเคลื่อนไหวนปลายลิ้นไปแตะมุมปากซ้าย – ขวา โดยใช้ไม้กดลิ้นมาสัมผัสที่ด้านขวาของลิ้น ดันปลายลิ้นให้ไปแตะที่มุมปากซ้าย จากนั้นใช้ไม้กดลิ้นมาสัมผัสที่ด้านซ้ายของลิ้น ดันปลายลิ้นไปแตะที่มุมปากขวา ทำสลับกัน 10-15 ครั้ง

วิธีการนวดลิ้น

3.นวดดันปลายลิ้นขึ้นแตะริมฝีปากบน – ล่าง โดยใช้ไม้กดลิ้นดันปลายลิ้นขึ้นแตะริมฝีปากบน และล่างสลับกัน ทำซ้ำ 10-15 ครั้ง

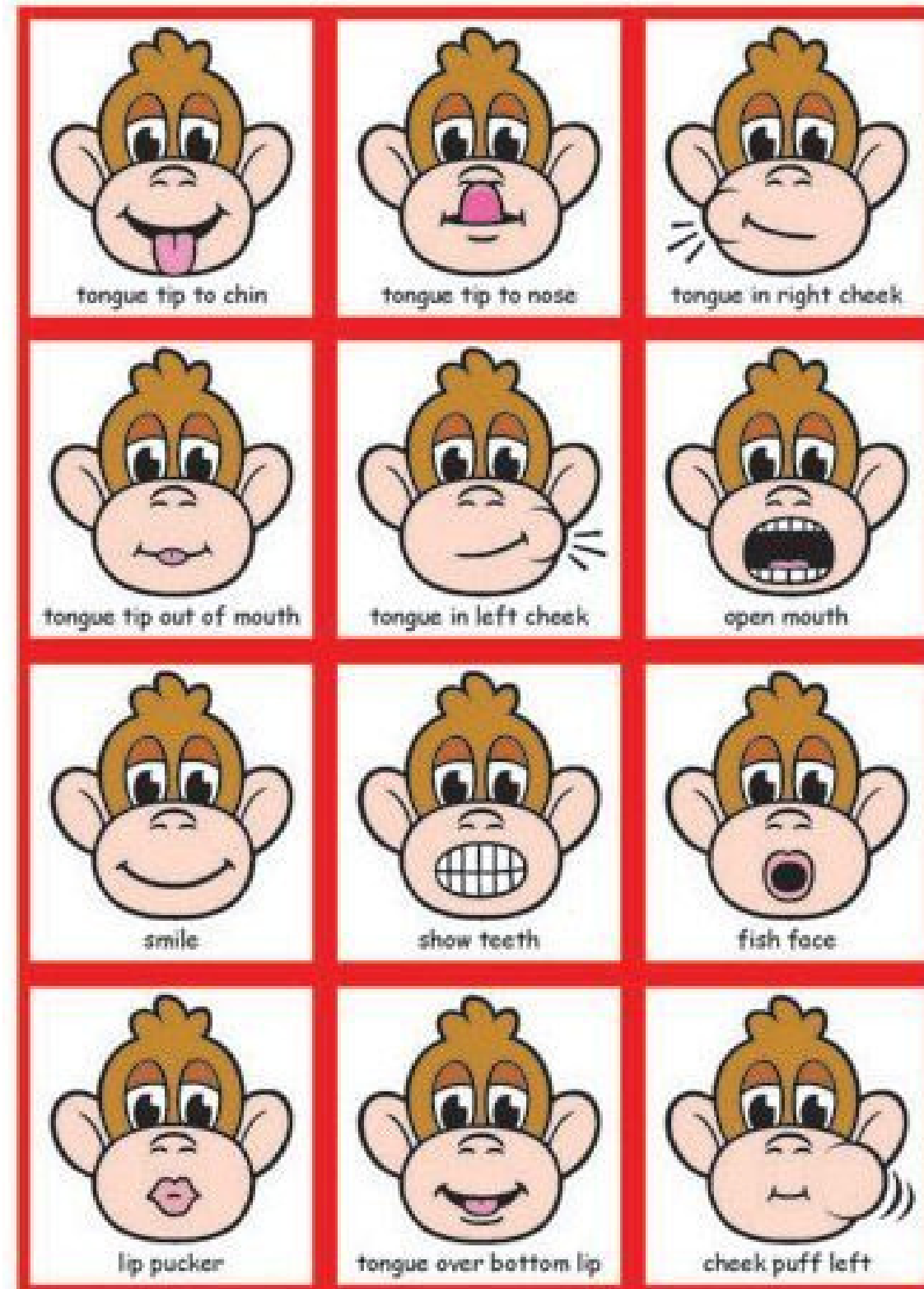

วิธีการนวดขากรรไกร

1.นวดบริเวณข้อต่อขากรรไกร โดยใช้นิ้วโป้งกดบริเวณด้านล่างคาง แล้วนิ้วชี้กดนวดเป็นวงกลมบริเวณข้อต่อขากรรไกรทั้ง 2 ข้าง ทำซ้ำ 10-15 ครั้ง

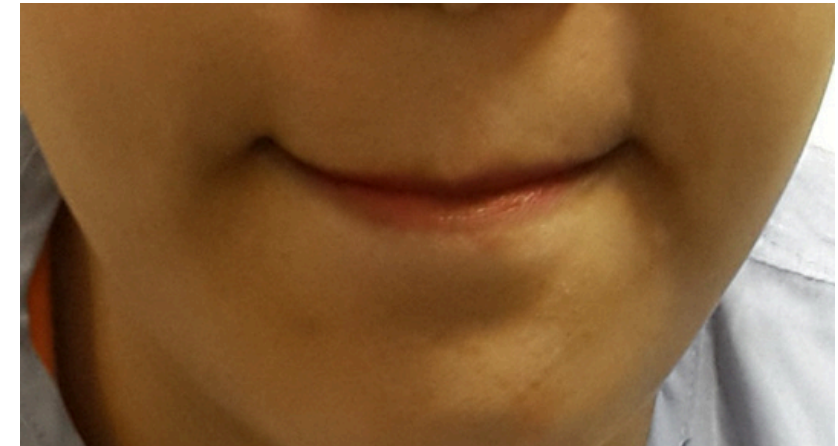
ฝึกการเคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูด

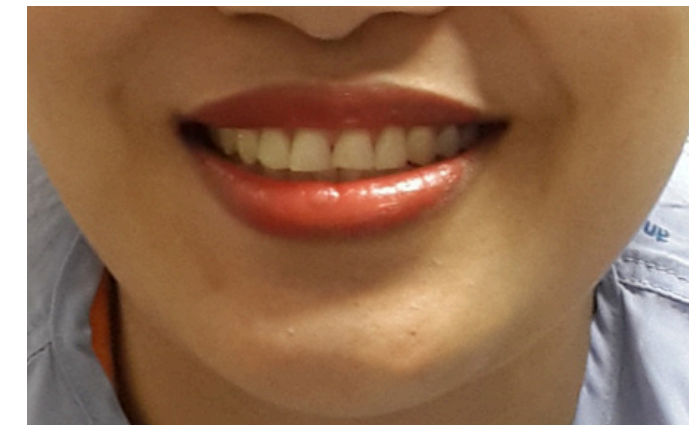
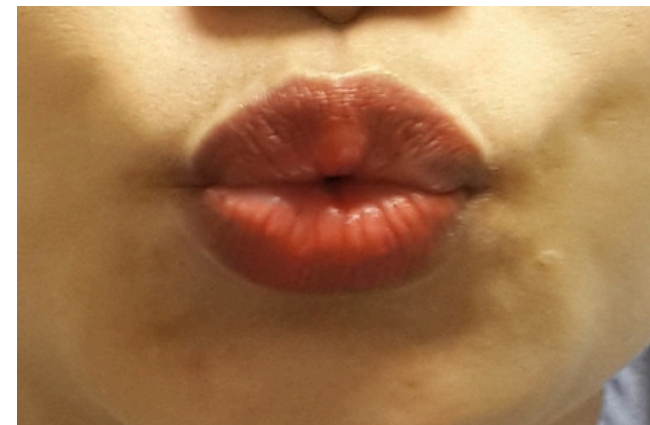
ฝึกการเคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูด

การฝึกบริหารริมฝีปาก ได้แก่

- อ้าปาก-ปิดปาก สลับกัน 20 ครั้ง

- ห่อปาก-ยึงฟัน สลับกัน 20 ครั้ง

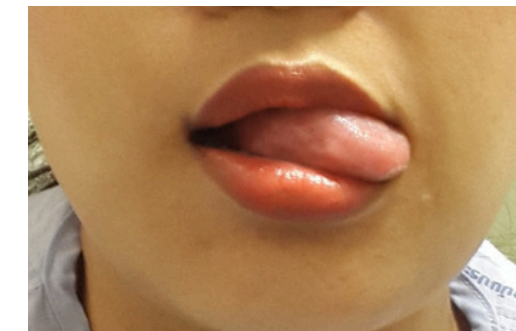

- เป่าปาก 20 ครั้ง
- อมลมแก้มป้องซ้าย-ขวา สลับกัน 20 ครั้ง

ฝึกการเคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูด

การฝึกบริหารลิ้น ได้แก่

- แลบลิ้นยาวค้างไว้ 10 วินาที
- แลบลิ้นเข้า-ออก เร็วๆ 20 ครั้ง
- ลิ้นแตะมุมปากซ้าย-ขวาสลับกัน 20 ครั้ง
- ลิ้นดันกระพุ้งแก้มซ้าย-ขวาสลับกัน 20 ครั้ง
- ลิ้นแตะหลังฟันบน-ล่างสลับกัน 20 ครั้ง
- เตะลิ้น 20 ครั้ง
- ทำเสียงจิ้งจก จู๊ๆ 20 ครั้ง

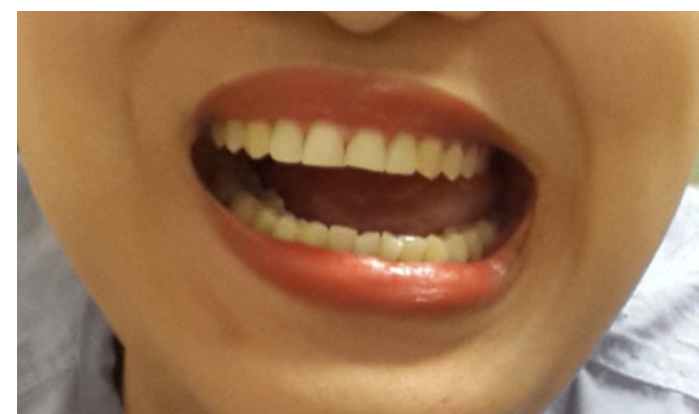
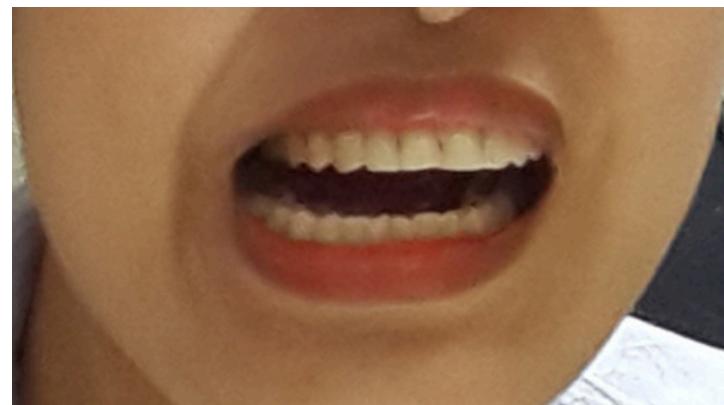
ฝึกการเคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูด

การฝึกบริหารขากรรไกร

- ขยับขากรรไกรขึ้น – ลง 10 ครั้ง

- ขยับขากรรไกร ซ้าย – ขวา 10 ครั้ง

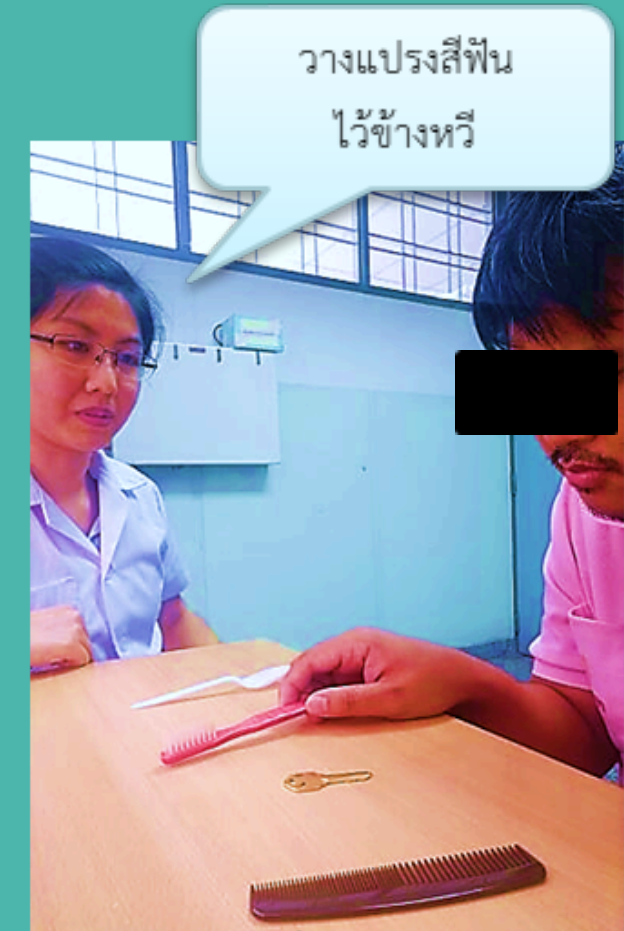
ร้องเพลง

- เพลงชาติไทย
- เพลงลอยกระทง
- เพลงช้าง
- เพลงเปิด
- เพลง Happy Birthday

ฝึกทำตามคำสั่ง

ฝึกการฟังเข้าใจระดับคำ

ฝึกทำตามคำสั่งเป็นขั้นตอน

ออกเสียง

ฝึกออกเสียง สระ

	Front		Back			
	Unrounded		Unrounded		Rounded	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
Close	อิ	อี	อึ	อื	อุ	อู
Close-mid	เอะ	เอ	เออะ	เออ	โอะ	โอ
Open-mid	แอะ	แอ			เอะ	เอ
Open			อะ	อา		

	Front		Back			
	Unrounded		Unrounded		Rounded	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
Close	อิ	อี	อึ	อื	อุ	อู
Close-mid						
Open-mid						
Open			อะ	อา		

ออกเสียง

การฝึกออกเสียงอย่างรวดเร็วติดกัน

ตัวอย่างเช่น

อา-อู-อี 20 ครั้ง

คา-คา-คา 20 ครั้ง

ปา-ปา-ปา 20 ครั้ง

ลา-ลา-ลา 20 ครั้ง

พา-พา-พา 20 ครั้ง

ยา-ยา-ยา 20 ครั้ง

วา-วา-วา 20 ครั้ง

ปา-ตา-กา 20 ครั้ง

ตา-ตา-ตา 20 ครั้ง

ชา-ชู-ชี 20 ครั้ง

ทา-ทา-ทา 20 ครั้ง

จา-จู-จี 20 ครั้ง

กา-กา-กา 20 ครั้ง

นา-นู-นี 20 ครั้ง

ออกเสียง

ฝึกเลียนแบบการออกเสียง

ฝึกเลียนแบบการออกเสียง คำว่า “มือ”

ออกเสียง

ฝึกออกเสียงคำ วลี ประโยค

คำ : พัดลม

วลี : เปิดพัดลม ปิดพัดลม

ประโยค : เปิดพัดลมให้หน่อย

ออกเสียง

การฝึกออกเสียงประโยคให้ชัดเจน

- แม่ไปตลาด
- แม่หมูมีมันมาก
- ละเอียดยเป็นลูกลัดดา
- หมู-หมึก-กุ้ง
- ยักษ์ใหญ่ไล่ยักษ์เล็ก
- หุ่นตุ๋นตุ๋นตุ๋น
- ระนอง ระยอง ยะลา
- ไครขายไข่ไก่

ฝึกนึกชื่อคำศัพท์

กระตุ้นผ่านของจริง

รูปภาพเสมือนจริง รูปวาด

ฝึกสนทนา

กระตุ้นการพูดคุย เรื่องง่ายๆ
ในชีวิตประจำวัน เช่น บอกชื่อ บุคคล
สถานที่ เวลา คำพูดที่กทหายต่างๆ

ฝึกการอ่าน และการเขียน

จงอ่านคำต่อไปนี้

- 1.แมว
- 2.หมา
- 3.บ้าน
- 4.กิน
- 5.นอน

จงสะกดคำต่อไปนี้

- 1.บ้าน
- 2.ช้อน
- 3.ปากกา

จงอ่านเรื่องแล้วตอบคำถาม

จงเขียนตัวอักษรตามที่บอก

บ ย ณ ง ข

ผ ญ ช ต ฮ

ก ม ศ ท จ

จงเขียนชื่อ-สกุล
ที่อยู่ของตนเอง

ฝึกคำนวณ

- บวก ลบ คูณ หาร เลขหลักหน่วยหลักสิบ ...
- พูดยตามตัวเลข เช่น นับ 1-3, 1-7
- ฝึกคำนวณในชีวิตประจำวัน เพื่อใช้ในการชื้อของ

หมายเหตุ

ควรฝึกวันละ 15 – 20 นาทีทุก ๆ วัน
โดยมีญาติ/ผู้ดูแลคอยช่วยเหลือ **ไม่ควร**
ปล่อยให้ผู้ป่วยฝึกแต่เพียงลำพัง ซึ่งจะ
ทำให้เหนื่อยหน่ายและไม่มีกำลังใจ
หากผู้ป่วยทำไม่ได้ให้ผู้ฝึก**ทำให้ดูเป็น**
ตัวอย่างแล้วให้ผู้ป่วยทำตาม

**แนะนำการใช้เครื่องมือ
ช่วยในการสื่อสาร**

**ใช้ในผู้ป่วยที่มีความเข้าใจดี
แต่พูดลำบาก หรือพูดไม่ชัด
แบบรุนแรง**

วิธีการสื่อสารที่ช่วยเสริม ทดแทนการพูด

- ภาษากาย : สีหน้า ท่าทาง แววตา น้ำเสียง
- แสง สี เสียง
- กระดาษ ปากกา ดินสอ
- หนังสือ รูปภาพ
- กระดานสื่อสาร
- คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์

เครื่องมือช่วยสื่อสาร

หมวดที่ 1 : ภาพแสดงอาการต่างๆ ของผู้ป่วย

1

เหนื่อย	ง่วงนอน	ปวดหัว	เวียนหัว
ที่มา: www.dt.ac.th	ที่มา: www.oknation.net	ที่มา: www.guru.sanook.com	ที่มา: www.teenpath.net
ร้อน	หนาว	ชอบ	ไม่ชอบ
ที่มา: www.thaiclinic.com	ที่มา: www.oknation.net	ที่มา: www.widget.sanook.com	ที่มา: www.widget.sanook.com

หมวดที่ 2 : ภาพแสดงความต้องการของผู้ป่วย

4

หิวน้ำ	หิวข้าว	กินยา	นอน
ที่มา: www.patrunning.info	ที่มา: www.kruaklaibaan.com	ที่มา: www.tamdee.net	ที่มา: www.thaigoodview.com
อาบน้ำ	สระผม	ผ้าห่ม	พัดลม
ที่มา: www.degabac.com	ที่มา: www.degabac.com	ที่มา: www.tarad.com	ที่มา: www.sripiboon.net

เครื่องมือช่วยสื่อสาร

พยัญชนะ

ก	ข	ค	ฆ	ง	จ	ฉ	ช	ซ	ฌ	ญ	ฎ
g	k	k	k	ng	j	ch	ch	s	ch	y	d
ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ด	ต	ถ	ท	ธ	น	บ
dt	t	t	t	n	d	dt	t	t	t	n	b
ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม	ย	ร	ฤ	ฌ	ล
bp	p	f	p	f	p	m	y	r	reu	reu	l
ภ	ภา	ว	ศ	ษ	ส	ห	ฬ	อ	ฮ		
leu	leu	w	s	s	s	h	l	not sounded	h		

สระ

-อ	-ะ	-ุ	-ู	-า	-ำ	-ิ	-ี
-or	-a	-u	-oo-a	-ah	-um	-i	-ee
-เ	-เ	-ุ	-ู	-เ	-เ	-ย	-อะ
-eu	-eu	-oo	-oo	-ay	-e	-er-ee	-er
-ะ	-า	-าะ	-ิ	-ีย	-ยะ	-อ	-
-e	-aw	-or	-er	-ee-a	-ee-a	-eu-a	-air
-เ	-ะ	-โ	-ะ	-ใ	-		
-air	-air	-oh	-o	-ai	-ai		

เครื่องมือช่วยสื่อสาร

ใช้ ไม่ เอา อยาก ชอบ

กิน หิว ไป เข้า มา

ข้าว ขนมห เย็น ร้อน

หนาว เพิ่ม ลด แอร์

พักผ่อน เจ็บ ช็อค ฉับ พี่

พ่อ แม่ น้อง เพื่อน ลุง

หลาน นอน ดู อ่าน ปิด

เปิด หนังสือ บ้าน โรง

อาหาร ห้องน้ำ ฝึกพูด

ทำกายภาพบำบัด

เดิน แขน ขา ปาก ตา

หู จมูก คอ ผม ยาว

เครื่องมือช่วยสื่อสาร

- High tech devices

เครื่องมือช่วยสื่อสาร

- High tech devices

ฉัน	ไป	ร้องเพลง	พรุ่งนี้	บ่าย	สอง	โมง	รูปทรง
วันนี้	พรุ่งนี้	เมื่อวาน	ก็โมง	นานมัย	วันอาทิตย์	วันจันทร์	สถานที่
วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์	วันเสาร์	หนึ่ง	สอง	สัตว์
สาม	สี่	ห้า	หก	เจ็ด	แปด	เก้า	ตัวเลข
สิบ	สิบเอ็ด	เที่ยง	บ่าย	โมง	เที่ยงคืน	ชั่วโมง	วันเวลา
นาฬิกา	วินาที	พ.ศ.	ค.ศ.	วัน	เดือน	ปี	กิจกรรม
							พยัญชนะ

เหนื่อยแล้ว	ขอพักก่อนนะ							
เก่งมาก	สวัสดี	บ๊ายบาย	ไปแล้วนะ	ขอโทษ	รอดด้วย	เดี๋ยวก่อน	คำถาม	หน้าโปรด
เท่าไร	ช่วยหน่อย	ไปด้วย	สนุกมัย	เบื่อแล้ว	เหนื่อยแล้ว	เสร็จจรียัง	อาหาร	ประวัติการใช้
ยากมาก	อีกนานมัย	จรีรีเปล่า	ไปไหนมา	กลับบ้าน	ไปห้องน้ำ	เงียบๆ น้อย	คน	การตั้งค่า
ดงหนอย	ขอพักก่อนนะ	หล่อมมาก	สวยมาก	มีรีเปล่า	อยากทำอะไร	จะเอาอะไร	กริยา	การเรียนรู้
เอาอีกมัย	พอแล้ว	อยู่ที่ไหน	เข้าใจแล้ว	ไม่เข้าใจ	เป็นยังงไบบ้าง	แยแล้ว	อวัยวะ	

คำแนะนำสำหรับผู้ดูแล

1. ควรพูดคุยกับผู้ป่วยโดยใช้คำศัพท์ง่ายๆ พูดประโยคสั้นๆ ช้า และชัดเจน
2. ควรกระตุ้นด้วยสิ่งที่ยึดจำง่าย และคุ้นเคยมาก่อน เช่น นับเลข 1-10 ถามชื่อคนในครอบครัว หรือเรียกชื่อของใช้ใกล้ตัว ไม่ควรหัดให้ผู้ป่วยใช้คำศัพท์ที่ยากและไม่ค่อยใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ในการโต้ตอบ ควรให้โอกาส ไม่ชิงพูดขึ้นก่อนและรอคำตอบของผู้ป่วย
4. ไม่พูดแทนผู้ป่วยนอกจากจำเป็นจริงๆ ให้โอกาสเขาพูดแม้ว่าจะพูดได้ช้า

คำแนะนำสำหรับผู้ดูแล (ต่อ)

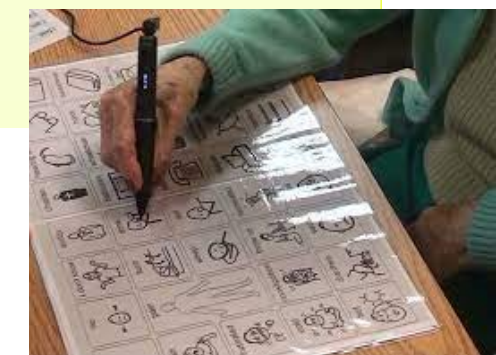
5. ไม่ควรดุหรือโกรธเวลาที่ผู้ช่วยพูดไม่ดี

6. ถ้าผู้ช่วยยังไม่อยากพูด ไม่ควรใช้วิธีบังคับ แต่ให้หาวิธีอื่นเพื่อจูงใจให้ผู้ช่วยอยากพูด

7. ให้ใช้การสื่อสารด้วยการเขียนหรือภาษาท่าทางร่วมกับการพูด เพราะผู้ช่วยบางรายมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารด้วยการเขียนดีกว่าการพูด

8. กระตุ้นให้ผู้ช่วยใช้การสื่อสารทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการพูด การใช้ท่าทาง การชี้ หรือวาดรูป

สถานบริการที่มีบริการการแก้ไขการพูดใน ประเทศไทย

(Link:https://www3.ra.mahidol.ac.th/alumni_services/?fbclid=IwAR2WR2iD2QhgKHOpI5N-zW00xjY4lffJ76GPtweTep49X9jtCFZ7G6OFk98)